

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนบนพื้นที่สูง

ชื่อผู้เขียน นายวัชรชัย รัตนซ้อน

ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาอกระบบ

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดุสิต ดวงสา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ยงยุทธ เปลี่ยนผดุง
รองศาสตราจารย์ ดร.ชูเกียรติ ลีสุวรรณ

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางวัฒนธรรมของชุมชนบนพื้นที่สูง ศึกษาแนวคิดและระบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนที่สัมพันธ์กับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และศึกษาการจัดการองค์กรและการจัดสรรผลประโยชน์ของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พื้นที่ทำการวิจัย คือ บ้านห้วยอี ตำบลห้วยปูลิง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งเป็นชุมชนชาวเขากลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม และการสนทนากลุ่มย่อย กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักได้แก่ ผู้อาวุโส ผู้รู้ในชุมชน ผู้นำทางการ ผู้นำธรรมชาติ คณะกรรมการกลุ่มจัดการท่องเที่ยวบ้านห้วยอี นักท่องเที่ยวที่เข้ามาในหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่ป่าไม้ และนักพัฒนาจากภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนห้วยอี ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาทั้งหมดได้รับการตรวจสอบความถูกต้อง และแยกแยะออกเป็นหมวดหมู่แล้วทำการวิเคราะห์และนำเสนอโดยการบรรยาย

ผลการศึกษาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางวัฒนธรรมของชุมชนด้านระบบคุณค่า ระบบการผลิต และระบบความสัมพันธ์ พบว่า โครงสร้างหลักทางวัฒนธรรมของชุมชนปกากะญอ มิได้เปลี่ยนแปลงไปมากนัก เพียงแต่ได้มีการปรับตัวที่สำคัญหลายประการเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมรอบด้าน ซึ่งแม้ชุมชนจะมีการเปลี่ยนแปลงการนับถือศาสนาไปแล้ว แต่ระบบคุณค่าของการเคารพต่อธรรมชาติซึ่งมีสิ่งเหนือธรรมชาติควบคุมอยู่นั้น ได้ทำให้ระบบการผลิตของ

ชุมชนยังคงเป็นระบบการผลิตแบบเลี้ยงตนเองที่ไม่กอบโกยและไม่ทำลาย อีกทั้งระบบความสัมพันธ์ของชุมชนก็ยังคงเป็นความสัมพันธ์แบบเครือญาติที่มีความเอื้อเฟื้อแบ่งปัน มีความสามัคคีช่วยเหลือกันเป็นอย่างดี

ในด้านแนวคิดของชุมชนต่อการจัดการการท่องเที่ยวนั้น ชุมชนได้ใช้กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อเป็นเครื่องมือในการรักษาระบบนิเวศและรักษาทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพ รวมทั้งเพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของชุมชนมากกว่าการดำเนินการท่องเที่ยวเพื่อแสวงหารายได้เพียงอย่างเดียว

ชุมชนมีการจัดองค์กรโดยใช้ระบบความสัมพันธ์แบบเครือญาติและความเป็นพี่น้องผสมผสานกับระบบการจัดการธุรกิจที่มีการกำหนดโครงสร้างหน้าที่และการแบ่งงานกันทำ ซึ่งก่อให้เกิดความรับผิดชอบต่อองค์กรร่วมกัน

ชุมชนมีระบบการจัดสรรผลประโยชน์ครอบคลุมทั้งระดับครัวเรือน ระดับกลุ่มและระดับชุมชน โดยมีการจัดสรรรายได้ให้ครัวเรือนสมาชิกร้อยละ 80 ระดับกลุ่มร้อยละ 15 และระดับชุมชนร้อยละ 5

ชุมชนบนพื้นที่สูงมีศักยภาพทั้งทางธรรมชาติ ทางวัฒนธรรม ตลอดจนบุคลากรของชุมชนที่สามารถจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้เป็นกิจกรรมทางเลือกสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจในลักษณะธุรกิจชุมชนพร้อม ๆ กับการอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชุมชนท้องถิ่น ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของคนในสังคมเพื่อการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้